

RAQAMLI TA'LIM MUHITIDA TALABALARNING MUSTAQIL TA'LIM KO'NIKMALARINI RIVOJLANTIRISH OMILLARI

Xakimova Nasiba Totliboyevna
Osiyo xalqaro universiteti magistranti

Annotatsiya: Ushbu tezisda oliy ta'lim tizimini raqamlashtirish sharoitida talabalarning mustaqil ta'lim olish kompetensiyalarini shakllantirish masalalari yoritilgan. Tadqiqot davomida talabalarning elektron ta'lim platformalaridan (LMS) foydalanish darajasi va uning mustaqil bilim olishga ta'siri o'rganilgan. Natijalar shuni ko'rsatadiki, raqamli resurslarning mavjudligi o'z-o'zidan ta'lim sifatini oshirmaydi, buning uchun talabada axborotni saralash va vaqtni boshqarish (time management) ko'nikmalari shakllangan bo'lishi lozim. Xulosada raqamli muhitda pedagogik fasilitatsiya (yo'naltiruvchilik)ning ahamiyati asoslab berilgan.

Kalit so'zlar: mustaqil ta'lim, raqamli savodxonlik, LMS (Learning Management System), masofaviy ta'lim, kredit-modul tizimi, o'z-o'zini rivojlantirish.

1. Kirish

O'zbekiston Respublikasi oliy ta'lim tizimida kredit-modul tizimining joriy etilishi o'quv yuklamasining katta qismini mustaqil ta'limga ajratishni taqozo etadi. Bugungi kunda Hemis, Moodle kabi platformalar orqali ta'lim jarayoni raqamlashtirilmoqda. Biroq, kuzatishlar shuni ko'rsatadiki, talabalar ko'pincha raqamli vositalardan faqat topshiriqlarni yuklash yoki baholarni ko'rish uchungina foydalanmoqdalar.

Muammo shundaki, an'anaviy ta'limdan raqamli ta'limga o'tish jarayonida talabaning "mustaqil o'rganuvchi" (self-learner) sifatidagi pozitsiyasi yetarlicha shakllanmay qolmoqda. Ushbu tadqiqotning maqsadi – raqamli muhit imkoniyatlaridan foydalangan holda talabalarda mustaqil ishlash ko'nikmasini rivojlantirishga to'sqinlik qilayotgan va yordam berayotgan omillarni aniqlashdan iborat.

2. Asosiy qism

Tadqiqotda ijtimoiy so'rovnoma va pedagogik tahlil metodlaridan foydalanildi. Tajriba-sinov ishlari davomida 100 nafar bakalavriat bosqichi talabalari o'rtasida so'rovnoma o'tkazildi. Unda talabalarning internet resurslaridan ilmiy maqsadda foydalanish chastotasi va mustaqil ta'lim topshiriqlarini bajarishdagi qiyinchiliklari o'rganildi.

Tahlillar quyidagi tendensiyalarni aniqladi:

1. Texnik imkoniyat va ko'nikma o'rtasidagi nomutanosiblik: Respondentlarning 85 foizi internet va raqamli qurilmalar bilan to'liq ta'minlangan bo'lsa-da, ularning faqat 30 foizigina xalqaro ilmiy bazalardan (Google Scholar, ResearchGate) mustaqil ma'lumot izlash ko'nikmasiga ega.

2. Motivatsiya omili: Talabalarning 60 foizi mustaqil ta'limni faqat "kredit to'plash" vositasi deb biladi, bu esa "ko'chirib olish" (plagiat) holatlarining ko'payishiga olib kelmoqda.

3. O'qituvchi roli: So'rovnoma natijalariga ko'ra, o'qituvchi tomonidan aniq yo'nalish (silabusdagi aniq manbalar va video-qo'llanmalar) berilgan fanlarda mustaqil o'zlashtirish ko'rsatkichi 40% ga yuqori bo'lgan.

Demak, raqamli muhitda mustaqil ta'lim samaradorligi texnologiyaning o'ziga emas, balki uni qanday pedagogik yondashuv bilan qo'llashga bog'liq.

3. Xulosa

O'tkazilgan tahlillar asosida quyidagi xulosalarga kelindi:

1. Raqamli ta'lim muhitini yaratishda faqat platformani ishga tushirish yetarli emas. Talabalarga "raqamli didaktika" – ya'ni onlayn ma'lumotlar bilan ishlash, feyk va ilmiy ma'lumotni ajratish o'rgatilishi shart.

2. Mustaqil ta'lim topshiriqlari reproduktiv (takrorlashga asoslangan) emas, balki loyiha-tadqiqot xarakterida bo'lishi lozim. Shundagina raqamli vositalar (AI, qidiruv tizimlari) talabaning fikrlashini o'stirishga xizmat qiladi.

3. O'qituvchi funksiyasi "axborot yetkazuvchi"dan "navigatsiya qiluvchi"ga o'zgarishi kerak.

Kelgusida oliy ta'lim standartlariga talabalarning "raqamli mustaqil ta'lim kompetensiyasi"ni baholash mezonlarini kiritish tavsiya etiladi.

4. Foydalanilgan adabiyotlar ro'yxati

1. O'zbekiston Respublikasi Prezidentining 2020-yil 5-oktabrdagi "Raqamli O'zbekiston – 2030" strategiyasini tasdiqlash va uni samarali amalga oshirish chora-tadbirlari to'g'risida"gi PF-6079-son Farmoni.

2. Begimqulov U.Sh. Pedagogik ta'limda zamonaviy axborot texnologiyalarini joriy etishning ilmiy-nazariy asoslari. – T.: Fan, 2007.

3. Siemens, G. *Connectivism: A Learning Theory for the Digital Age*. International Journal of Instructional Technology and Distance Learning, 2005.

4. Muslimov N.A. va boshq. Kasb ta'limi o'qituvchilarining kasbiy kompetentligini shakllantirish texnologiyalari. – T.: Fan va texnologiya, 2013.

